

НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА МЕДИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
БІБЛІОТЕКА ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МІНІСТЕРСТВА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
СЕКЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ МЕДИЧНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНСЬКОЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ

МЕДИЧНІ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ: ДОСЯГНЕННЯ, МОЖЛИВОСТІ, ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали XXII
міжнародної науково-практичної конференції
16–17 жовтня 2024 р.
м. Тернопіль

НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА МЕДИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ

БІБЛІОТЕКА ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МІНІСТЕРСТВА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

СЕКЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ МЕДИЧНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНСЬКОЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ

МЕДИЧНІ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ: ДОСЯГНЕННЯ, МОЖЛИВОСТІ, ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали

XXII міжнародної науково-практичної конференції

16–17 жовтня 2024 р.

м. Тернопіль

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНІ СЛОВА	5
ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ БІБЛІОТЕК ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: З ДОСВІДУ РОБОТИ БІБЛІОТЕКИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО	8
ПРОЦІВ Олена, ГАВРИЩАК Ігор	
МІСІЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ КНИГОЗБІРНИ У ФОРМУВАННІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ СВОЇХ КОРИСТУВАЧІВ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ	12
БОРОВИК Ольга	
ВІДДІЛ МЕДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ — ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ УНІВЕРСАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ	18
БАЧИНСЬКИЙ Валерій	
РОБОТА ВІДДІЛУ МЕДИЧНИХ НАУК ВОУНБ ІМЕНІ В. ОТАМАНОВСЬКОГО: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ	21
ВИНОГРАДСЬКА Юлія	
JAN WEDEL - FILANTROP, WŁAŚCICIEL FABRYKI E. WEDEL S. A.	24
KRÓLIKOWSKI Krzysztof	
ДИРЕКТОРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ МЕДИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ: ЇХ ВНЕСОК У ЗАРОДЖЕННЯ ТА РОЗБУДОВУ ІНСТИТУЦІЇ	26
ОСТАПЕНКО Тетяна	
БІБЛІОТЕКА БДМУ – 80 РОКІВ З ДНЯ ЗАСНУВАННЯ. ІСТОРІЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ	33
КІСЕЛИЦЯ Ганна, ГІМЧИНСЬКА Олена	
ЛІКАРСЬКА КОМІСІЯ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМ. ШЕВЧЕНКА (1898–2023) КРІЗЬ ПРИЗМУ БІОГРАФІСТИКИ	36
НАДРАГА Марта	
ПАРТНЕРСТВО І ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ПІД ЧАС ВІЙНИ У НАЦІОНАЛЬНІЙ НАУКОВІЙ МЕДИЧНІЙ БІБЛІОТЕЦІ УКРАЇНИ	39
КИРІЙ Світлана	
ВІДКРИТІ ОСВІТНІ РЕСУРСИ ЯК ВІДПОВІДЬ НА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ У НАВЧАННІ	42
ПАВЛЕНКО Тетяна	
МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОТЕЧНИХ ПОСЛУГ	46
МУСІЄНКО Тетяна	
ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ БІБЛІОТЕКАРІВ В УПРАВЛІННІ ДОСЛІДНИЦЬКИМИ ДАНИМИ КОНФІДЕНЦІЙНОГО ХАРАКТЕРУ	51
ПЕТРУНОВСЬКА Світлана	
ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ В РОКИ ВІЙНИ: З ДОСВІДУ РОБОТИ НАУКОВИХ БІБЛІОТЕК ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ	55
КІРІШЕВА Олена	
НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ БІБЛІОТЕК У НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ	70
КЛИМЕНКО Оксана, СОКУР Олена	
ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕКИ ЯК ДОКУМЕНТАЛЬНА ПАМ'ЯТЬ УНІВЕРСИТЕТУ	74
КРАВЧУК Неліна, МЕЛЬНИК Майя	
ПОЧАТОК СПІВПРАЦІ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ МЕДИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ І МЕДИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ КОРОЛІВСЬКОГО КОЛЕДЖУ ЛІКАРІВ ЕДИНБУРГУ (ROYAL COLLEGE OF PHYSICIANS OF EDINBURGH): ПЕРШІ КРОКИ У РОЗВИТКУ ПАРТНЕРСТВА ІЗ БІБЛІОТЕЧНИМИ ФАХІВЦЯМИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ	78
ПАСЬКО Ірина	

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК «СЛОВНИКИ ТА ЕНЦИКЛОПЕДІЇ З МЕДИЦИНИ І СУМІЖНИХ ГАЛУЗЕЙ ЗНАЇЙ У ФОНДІ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ МЕДИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ» ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОШУКУ З ПРОБЛЕМ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	81
САМЧУК Лариса	
НАУКОВА РОБОТА ПРОВІДНИХ МЕДИКІВ ПОЛІСЬКОГО КРАЮ У КОНТЕКСТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ФОНДІВ БІБЛІОТЕКИ	85
ВАСЮХА Людмила	
ТЕХНОЛОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ В БІБЛІОТЕЧНІЙ СФЕРІ: ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ	89
СТЕПЧЕНКО Любов	
СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ І СЕРВІСНІ ФОРМИ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ НААН	91
ТАТАРЧУК Людмила	
ВОЛОДИМИР БЕЦ — ФУНДАТОР НЕЙРОНАУК В УКРАЇНІ	95
МАЛІШЕВСЬКА Наталія	
СТОРІНКА МЕДИЧНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО ПРИКОРДОННЯ (1919–1939 РР.)	100
БУЛАХ Світлана	
БІБЛІОТЕРАПІЯ: ЦІЛЮЩА ДІЯ КНИГИ	104
КУЛІЄВА Тамара	
ФРАНЦІШЕК КОКОТ – ПІОНЕР НЕФРОЛОГІЇ У СХІДНІЙ ЄВРОПІ (ДО 95-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)	107
БІЛА Людмила	
КНИГИ ЯК ХРАНИТЕЛІ ПАМ'ЯТІ ПРО ЛІКАРІВ ВІННИЧЧИНИ	110
МАЗУР Ольга	
ЕКСКУРСІЇ ЯК СКЛАДНИК СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ МЕДИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ	114
КРИЛАНОВА-ШЕХОВЕЦЬ Наталя	
ПАТРІАРХ СТОМАТОЛОГІЇ УКРАЇНИ: КОЛЕКЦІЯ ЮРІЯ ЙОСИПОВИЧА БЕРНАДСЬКОГО У ФОНДІ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ МЕДИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ (ННМБУ)	118
ОСТАПЕНКО Тетяна, ПРАВОВЕРОВА Лілія	
СПОДВИЖНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ІЛЛІ ОСИПОВИЧА ФРУМІНА (1876–1945): ДО 105-РІЧЧЯ З ДНЯ ЗАСНУВАННЯ ДУ «ІНСТИТУТ ТРАВМАТОЛОГІЇ ТА ОРТОПЕДІЇ НАМН УКРАЇНИ»	124
НЕМИРОВИЧ–БУЛГАКОВА Оксана	
БІБЛІОТЕЧНИЙ ВИМІР: НА ШЛЯХУ ДО ПРОФЕСІЙНИХ УСПІХІВ (ДО 90-РІЧЧЯ КНИГОЗБІРНИ ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	129
БОРОВИК Ольга, КАЛАЙДА Світлана	
СПІЛЬНИЙ УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКИЙ ПРОЄКТ «ЛІКАР МАРМОРШТЕЙН М. І.»	132
РОМАНЮК Оксана, ГАРІНА Наталія	
ВІДДАНІСТЬ ОБРАНИЙ СПРАВИ. ЕКСКУРС В МИНУЛЕ ОБЛАСНИХ МЕДИЧНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ	135
НАУМЕНКО Світлана	
ЛІКАРІ ПОДІЛЬСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ – ВИДАТНІ ДІЯЧІ МЕДИЦИНИ ПОЛЬЩІ	142
МЕЛЬНИК Майя	
ПРОЄКТ КОРПОРАТИВНОЇ КАТАЛОГІЗАЦІЇ МЕДИЧНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (З ДОСВІДУ ННМБУ)	146
КОЦЮРА Євгенія, ПАНФІЛОВА Алла	
УКРАЇНСЬКА МЕДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ ТА ПРЕДМЕТНІ РУБРИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ США В МЕДИЧНИХ БІБЛІОТЕКАХ УКРАЇНИ	150
МАКАРЕНКО Антоніна	
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ БІБЛІОТЕК	154
ШКОДА Юрій	

НАУКОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ ДУ «ІНСТИТУТ НЕЙРОХІРУРГІЇ ІМЕНІ АКАДЕМІКА А. П. РОМОДАНОВА НАМН УКРАЇНИ» – 95 РОКІВ	156
КРИЧУН Світлана	
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ БІБЛІОТЕЧНОГО ФОНДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ МЕДИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ	161
ЛУК'ЯНЕЦЬ Наталія	
РОБОТА З БАЗОЮ ДАНИХ «КАЛЕНДАР ЗНАМЕННИХ ДАТ» У БІБЛІОТЕЦІ БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	164
СМОЛЕНЦЕВА Алла, КІСЕЛИЦЯ Ганна	
ОСОБЛИВОСТІ РЕЗИЛЕНТНОСТІ БІБЛІОТЕКАРІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ	167
ЛУКОМСЬКА Світлана	

УДК 61(092)(477.44):025.171(045)

КНИГИ ЯК ХРАНИТЕЛІ ПАМ'ЯТІ ПРО ЛІКАРІВ ВІННИЧЧИНИ

Мазур Ольга Петрівна

головна бібліотекарка

Наукової бібліотеки Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова,
м. Вінниця

libvnm@gmail.com

Анотація. У статті охарактеризовано книжкові колекції лікарів та науковців Подільської губернії з фонду Наукової бібліотеки ВНМУ ім. М. І. Пирогова та представлено їх провенієнції.

Ключові слова: медичне краєзнавство, медична історіографія, лікарі Вінниччини кінця XIX – початку Х ст., провенієнції, книжкові колекції.

BOOKS AS THE MEMORY KEEPERS ABOUT THE DOCTORS FROM VINNYTSIA REGION

Mazur Olha Petrivna

Chief librarian of the Scientific Library

Vinnitsia National Medical University named after M. I. Pirogov, Vinnitsia

libvnm@gmail.com

Abstract. Book collections of doctors and scientists of the Podil province from the fund of the Scientific Library of the VNMU named after M. I. Pirogov are characterized in the article and their provenance is presented.

Keywords: medical local history, medical historiography, doctors from Vinnitsia region of the late 19th – early 20th centuries, provenance, book collections.

Медицина Вінниччини є важливим джерелом історико-краєзнавчих досліджень Наукової бібліотеки Вінницького національного медичного університету (ВНМУ), а її історію розкривають книги, які зберігаються в фонді бібліотеки. Рідкісні видання стали свідками становлення та розвитку медичної науки та практики й містять цінну інформацію про відомих лікарів та медичні заклади, які діяли в різні історичні періоди. Зокрема, тут можна знайти старовинні медичні трактати, перші видання праць відомих лікарів, а також документи, що відображають історію медичних навчальних закладів Вінниччини. Завдяки цим ресурсам, бібліотекарі мають можливість детально вивчати, як розвивалася медицина Вінниччини, які були основні досягнення та труднощі, з якими стикалися медики в минулому.

Наприкінці XIX – поч. XX ст. медицина стрімко розвивалася. Свої двері перед хворими у 1897 р. відкрила Вінницька окружна психіатрична лікарня (нині Вінницька обласна клінічна психоневрологічна лікарня ім. О. І. Ющенка), а у 1917 р. Вінницька обласна клінічна лікарня ім. М. І. Пирогова як лікарня, котра мала лікувати як міських, так і земських хворих. У цих лікувальних закладах працювала плеяда відомих лікарів, які зробили вагомий внесок у розвиток медичних закладів Вінниччини. У фондовому зібранні бібліотеки зберігаються їх прижиттєві видання та медичні книги, якими вони користувалися у своїй професійній діяльності. Зокрема, це стосується таких видатних особистостей, як засновник і перший директор Вінницької психоневрологічної лікарні Кузнецов В. П., його наступник Бойно-Родзевич Г. Г., а також старший ординатор окружної лікарні Дарашкевич Л. Л.; засновник обласної лікарні ім. М. І. Пирогова Малиновський Л. І., ініціатор створення Вінницького медичного інституту професор Болярський М. М., перший завідувач кафедри факультетської терапії професор Фішензон Ю. Я. та ін.

Першим вітчизняним дослідником медичного краєзнавства Поділля був В. Д. Отамановський. Саме він, працюючи в архівах протягом 1920-х років, виявив джерела, що стосуються історії медицини та аптечної справи Вінниччини. В одній із праць він зазначав: «Оці невеликі знадоби є те, що міг дати для історії медицини та аптечної справи у Вінницькому повіті перегляд сотень актових книг з багатьма тисячами актів. Наслідки наших архівальних студій, давши лише матеріали з 2 полов. 18 ст., виразно свідчать, що спеціальні розшукування джерел в архівосховищах для майбутнього дослідника на Україні будуть не легкі» [6].

Прошло століття... Сьогодні факівці бібліотеки активно здійснюють дослідження у напрямі медичного краєзнавства – формують фонд, аналізують видання, наукові праці, статті з медичних видань, онлайн-ресурси та ін. У фонді бібліотеки зберігається чимало книжкових колекцій з провенієнціями лікарів Вінниччини, які несуть у собі фактографічну інформацію про власників книг – лікарів і науковців.

Історичні відомості знайдено у праці А. К. Прусевича «Бібліографічний покажчик з медицини і гігієни Подільської губернії з 1714 по 1913 рік включно» (Кам'янець-Под., 1914), де зазначено, що у XVIII ст. на Вінниччину за рекомендаціями уряду «випадково» приїжджали іноземці для боротьби з інфекційними захворюваннями [3]. Їх, ймовірно, було чимало, але тільки дехто залишив друковані праці про місцеві епідемії. Покажчик подає бібліографічну інформацію про публікації з медицини і гігієни Подільської губернії 1721–1839 рр. видання. З метою пошуку біографічних відомостей про медиків Вінниччини проведено краєзнавчі розвідки видань з історії Подільської губернії: «Адресь-календарь Подольской губернии» за 1895, 1900, 1904, 1909 роки, «Вся Винница. Литературно-художественный календарь» за 1910–1911 рр.

У кінці XIX ст. на Вінниччини працював Ксенофонт Платонович Сулима (1856–1924), доктор медицини, лікар-гума-

ніст, громадський діяч, засновник Подільської «Просвіти». Він навчався у Подільській духовній семінарії та Харківському університеті, працював сільським лікарем у Летичеві та повітовим лікарем у Ямполі. У 1895 р. обіймав посаду губернського лікарського інспектора, був членом товариства Червоного хреста та ревізійної комісії благодійного товариства Кам'янця, редактором видання «Врачебно-санитарная хроника Подольской губернии» додатку до «Подольскія Губернскія Вѣдомости». В тому ж 1895 р. Сулиму було обрано президентом Подільського товариства лікарів. Працював лікарем у духовній семінарії, викладав у товаристві сестер-жалібниць, лікував убогих та допомагав їм. Сулима відзначався освіченістю, природною шляхетністю та жертвистістю [10]. У фонді бібліотеки зберігається його дисертація на ступінь доктора медицини «Свекло-сахарное производство въ санитарномъ отношеніи» (С.-П., 1892). Низка публікацій висвітлює екологічний, гігієнічний і санітарний стан цукрового виробництва: «Сточные воды свеклосахарныхъ заводовъ и мѣры къ обезвреживанію ихъ» (Ямполь, 1893; «Вѣстникъ Общественной гігієны», 1893, №2–3), «Несчастные случаи съ рабочими свеклосахарныхъ заводовъ и мѣры предупрежденія ихъ» (Спб., 1894), «Искусственное освѣщеніе на свеклосахарныхъ заводахъ въ санитарномъ отношеніи» (Спб., 1895), «Приемы и способы удаленія твердыхъ и жидкихъ отбросовъ свеклосахарныхъ заводовъ въ юго-западномъ краѣ и желательныя мѣры для защиты общественнаго водоемовъ отъ загрязненія этими отбросами» (Дневникъ 11-го Съѣзда Естествоиспытателей и врачей въ Спб. 20-30 дек. 1901 г. Спб., 1902), «Современная постановка медицинской помощи на сахарныхъ заводахъ юго-западнаго края» (Труды 8-го Пироговскаго Съѣзда, вып. 6) [3].

У 1894–1895 рр. у боротьбі з епідемією холери та дифтерії в Подільській губернії активну участь брав наш земляк, мікробіолог, епідеміолог Данило Кирилович Заболотний. Як вчений та лікар, Заболотний активно досліджував та розробляв нові методи діагностики та лікування найскладніших інфекційних хвороб: «Исслѣдованіе по чумѣ» (1899), «Къ вопросу о бактеріологіи холеры (изъ наблюденій надъ холерной епідеміей 1894 года в Подольской губернии)» (1895), «Краткий отчетъ о примѣненіи антидифтерийной сыворотки въ Подольской губернии» (1893), «О примѣненіи антидифтерийной сыворотки въ Подольской губернии» (1896) [3]. У фонді бібліотеки ВНМУ є прижиттєве видання видатного епідеміолога – підручник «Основы епидемиологии» (Т. І, 1927) та дисертація на ступінь доктора медицини «Къ вопросу о патогенезѣ сифилиса» (1909). У матеріалах «Трудов первого Всероссийского Микробиологического съезда 25-29 мая 1929 г.» (1929) розміщено вступне слово Д. К. Заболотного як голови організаційного бюро з'їзду та ін.

В кінці XIX на початку XX ст. у Подільській губернії працювала когорта вільно практикуючих лікарів. Серед них хотілося б згадати Сигізмунда Петровича Запольського. Він працював вільно практикуючим лікарем у Вінниці, у 1904 р. був обраний членом Вінницького медичного товариства [11]. У фонді бібліотеки зберігаються його книги, позначені власницьким штампом «Zygmund Zapolski doktor».

У містечку Янів (нині с. Іванів Хмільницького р-ну) у 1895-1904 рр. працював лікарем Оксенгорн Мойсей Вольфович (Володимирович) [1, 2, 3, 10, 11]. У 1910-1911 рр. він вже вільно практикуючий лікар у Вінниці. Оксенгорн мав на вул. Театральній власний будинок з телефоном та був відомим громадським діячем – в земський думі відстоював виборчі права євреїв. Його книжкова колекція складається майже зі всіх галузей медицини, налічує понад 30 видань та вирізняється чисельністю власницьких штампів «Докторъ М. В. Оксенгорнъ». В одній із книг було знайдено амбулаторну картку хворого, яку заповнив лікар Оксенгорн і поставив підпис: «Др. Оксенгорн».

Працюючи з фондом, було виокремлено книги за власницькими написами «Zuckermann» та «Zuckermann cand. med.», які належали вільно практикуючому лікарю Цукерману Арону Абрамовичу. Протягом 1895-1910 рр. він працював при Вінницькому 2-класному училищі, мешкав у будинку Т. Беренштейна. В 1904 р. був членом Вінницького медичного товариства [1, 2, 10, 11].

У тому ж 1904 р. членом і секретарем Вінницького медичного товариства був Павло Георгієвич Табуч [3]. Він служив лікарем військової батареї, яка базувалася в Тульчині Вінницького повіту і молодшим лікарем 19-го летючого артилерійського полку у Вінниці. Дисертація Табуча на ступінь доктора медицини «Къ вопросу о патолого-анатомических измѣненіяхъ въ червеобразномъ отросткѣ при кишечныхъ заболѣваніяхъ у дѣтей» (С.-Петербург, 1911) займає чільне місце у фонді бібліотеки.

Головою медичного товариства у 1904 р. був обраний Василь Васильович (Вільгельм Вільгельмович) Лангваген [1]. Він служив у Кам'янці військовим лікарем 12-го армійського корпусу та у Вінниці бригадним лікарем. Три видання у фонді бібліотеки мають на титулі рельєфний власницький штамп «Василій Васильевич Лангваген».

В 1900-х рр. у Вінницькому повіті проживав Валіцький Болеслав Йосипович [2]. Він працював завідувачем лікарні при Гніванському цукровому заводі і мав у Гнівані лікарську практику. У фонді бібліотеки є підшивки медичної періодики з провенієнціями Валіцького. На форзаці підшивки «Современная клиника и терапия: ежемѣс. журналъ врачебно-научнаго усовершенствованія» (С.-Петербург, 1908) та на титулі підшивки «Врачъ: еженедѣльная газета, посвящ. всѣмъ отраслямъ клинич. медицины, обществен. и частн. гигиѣнѣ и вопросамъ врачебнаго быта» (Петербург, 1897) є штамп польською мовою «Dr. Boleslaw Walicki» та власницький напис «Докторъ Болеслав Йосифович Валіцькій» 20. 02.1909 Gniwan».

У довіднику «Вся Винница. Литературно-художественный календарь 1910 года» подано відомості про лікарів, дантистів та аптекарів, які працювали в Вінниці в той час. Одним із вільно практикуючих лікарів був Ілля Григорович Левіт (1877-?), доктор медицини Берлінського університету. Він приймав хворих у Вінниці в розташованому у Монастирському провулку будинку Длуголенцького та мав телефон №125. Лікар вдень приймав пацієнтів, які мали жіночі, внутрішні та дитячі захворювання, а в вечірній час – венеричні [3]. Книжкова колекція І. Левіта сформована на основі власницьких штампів «Illel Levit Stud. med.», «Lewit I. cand. med.», «Lewit I. Dr.», «Левитъ И. Г. Д-ръ».

Лікарі Вінниччини згадуються у виданні «Отчетъ о санитарномъ состояніи русской арміи за 1908 годъ» (С.-Петербург, 1910), де надруковано декілька «неофіційних» листів лікарів, які працювали в Подільській губернії у зазначений період. Зокрема, лікар Гайсинської лікарні Е. А. Путята та вільно практикуючий лікар Л. З. Ратнер, які разом приймали ускладнені пологи за методом Шрьодера. Декілька лікарів згадуються у листі про рекламу ліків окуліста В. А. Дашлайського з Кам'янця. Мова йшла про засіб М. В. Романовського при прогресуючій атрофії зорового нерву. Лікар А. О. Брилінський рекомендував цей засіб, як чудодійний, спираючись на відгуки саме окулістів Кам'янця, які начебто констатували факти зіцнення. Дашлайський написав спростування і описав не помічений раніше стимулюючий ефект цього засобу, який спостерігав при лікуванні пацієнта з Бершаді. Сам факт зіцнення було описано латиною. У згаданому виданні було надруковано лист лікаря Брацлавської земської лікарні Пластунова про наукові курси підвищення кваліфікації земських вузькопрофільних медиків. На його думку, багатьом лікарям Вінницького повіту вкрай необхідними

були курси з хірургії та акушерства. Проте відрядження було призначено тільки лікарям трьох дільниць: Теплицької – Фігурському, Заміховської – Совинському і Копайгородської – Очковському та іншим лікарям [7].

В зазначений період у Подільській губернії ширилися епідемії холери і черевного тифу [8]. Працю лікарів Вінниччини в тих умовах можна назвати жертвним подвижництвом. Професійний інтерес для істориків і медиків представляють звіти, постанови, матеріали нарад та зборів того періоду. В «Отчетах о дѣятельности врачей-эпидемиологовъ Подольскаго Губернскаго Земства въ 1913 году» (Кам'янець Под., 1914) описано епідемії дизентерії і черевного тифу в Подільській губернії [9]. Цікавим з цієї точки зору є «Отчетъ о дѣятельности врача-эпидемиолога по Винницкому уѣзду А. Р. Левченко за періодъ съ 1 марта по 1 октября 1913 г.», який за звітний період (березень–жовтень) здійснив близько 30 повітових виїздів. Лікар здійснював облаштування нових лікарсько-амбулаторних пунктів, займався благойністю, брав участь у складанні списків і придбанні інвентаря та інструментів для сільських лікарень, робив систематичний огляд повітових містечок. За межі повіту лікар виїжджав до Петербурга на Пироговський з'їзд і в Кам'янець-Под. – на губернські санітарні збори лікарів-епідеміологів, до москви – для купівлі медичного інвентаря. Левченко домігся дозволу губернської управи на викладання гігієни в Вінницькій учительській семінарії, на що витрачав з години на тиждень, у вівторок і суботу з 8.30 до 10.00 ранку. У збірці «Вопросы земской медицины Екатеринославской губернии» (1913) у розділі «Оригинальные статьи и сообщения» надруковано доповідь дільничного лікаря В. П. Родіна «Отчетъ о 12-мъ сѣзѣде российскихъ хирурговъ» (москва 19-22-го декабря 1912 года), яку він проголосив на з'їзді лікарів Бахмутського земства. В своїй доповіді він акцентував увагу на висвітленні питань клінічної й експериментальної хірургії. Зокрема, Родін розповідав про доповіді вінницьких хірургів Л. І. Малиновського – про апендицит-ілеуси і М. М. Болярського – про травматичні пошкодження печінки.

В «Адрес-календарі Подільської губернії за 1909 г.» згадано ім'я Є. Л. Проневича, який працював у «Каменець-Подольський мѣстный военный лазаретъ, младший врачъ к. асс. (коллежський асесор)...» [2]. Проневич Євгеній Львович, військовий лікар, дерматовенеролог, перший головний лікар Вінницького венерологічного диспансеру, заснованого у 1920 р. (нині Вінницький центральний шкірно-венерологічний диспансер імені Проневича). В той час під керівництвом Проневича в Вінницькій області почали відкривати перші шкірно-венеричні пункти. В деяких джерелах є інформація, що основна будівля, в якій зараз розташовується диспансер, була побудована в 1902 р. і після революції 1917 р. в ній проводив прийом лікар Патл з надання допомоги хворим на шкірні захворювання. У бібліотеці зберігається перший том «Реальной энциклопедии практической медицины» (С.-Петербург, 1909) позначений власницьким колоподібним штампом «Докторъ Евгений Львовичъ Проневичъ» та штампом «Вінницький Шкірно-Венеричний Диспансер ім. Проневича».

На початок ХХ ст. припала професійна діяльність лікаря-психіатра Олександра Лаврентійовича Реміги (1880-?). У 1908 р. він закінчив Київський університет, працював у клініці нервових хвороб позаштатним ординатором, з 1911 року займав посаду ординатора Вінницької окружної лікарні. Під час першої світової війни працював у психіатричному відділенні Київського військового шпиталю. У 1921 р. у Вінниці починає працювати фельдшерсько-акушерська школа, першим директором якої призначили О. Ремігу. Водночас він отримав посаду завідувача курсів по догляду за хворими «Брати і сестри милосердя» і опікувався цими двома за-

кладами з 1921 по 1932 рр. [2]. Невелика книжкова колекція О. Реміги сформована на основі власницьких штампів та написів «Реміга А. Л. Врач невропатолог-психиатр», «Врач Александръ Лаврентьевичъ Ремига», «Реміга 13. III 1924 г.».

Після відкриття фельдшерсько-акушерської школи протягом декількох років у Вінниці було створено різноманітні медичні курси: червоних сестер, материнства та дитинства та ін. Завідувачем одного з курсів призначають Топузе Соломона Ісаєвича (1881–1938), анатома, акушер-гінеколога, доктора медичних наук, професора. Після Першої світової війни він оселився у Вінниці. Тут працював викладачем Вінницького фармацевтичного технікуму. Був першим завідувачем кафедри акушерства та гінекології Вінницького медичного інституту (1934–1938). У книжковій колекції С. Топузе зберігається його прижиттєве видання «Проблема бесплодия женщин» (Харків, Київ, 1934) та

інші видання з власницькими написами «S. Topuse cand. med.», «Топузе С. И. Dr.» «Топузе S. DR. Med.», «Dr. med. S. Topuse» та штампом «Топузе С. И. докторъ Одесса».

Вищеназвані книжкові колекції представляють професійний інтерес для істориків, лікарів, студентів і співробітників ВНМУ ім. М. І. Пирогова. З провенієнції на виданнях стало відомо, що лікарі Подільської губернії працювали в тісній взаємодії з владною адміністрацією і науковими медичними товариствами. Більшість лікарів того періоду мали класичну медичну освіту і науковий ступінь доктора медицини. Вони цікавилися всіма доступними в той час теоріями в медицині, обмінювалися досвідом з лікарської практики та мали змогу відвідувати наукові заходи. Дарчі написи і посвяти наочно демонструють широкі професійні, ділові та дружні стосунки з великим колом медиків того часу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Адрес-календарь Подольской губернии [Электронный ресурс] : сост. по сведениям, к 15 сент. 1904 г. / изд. Подол. губерн. стат. комитета ; сост. А. Крылов. – Каменец-Подольский : Тип. Подол. Губерн. Правления, 1904. – 357 с. – Режим доступа: <http://surl.li/loqj> (дата обращения: 01.07.2024). – Загл. с экрана.
2. Адрес-календарь Подольской губернии [Электронный ресурс] / изд. Подол. губерн. стат. комитета ; сост. I. С. Станкевич. – Каменец-Подольский : Тип. Подол. Губерн. Правления, 1909. – 414 с. – Режим доступа: https://rusneb.ru/catalog/000200_000018_RU_NLR_DIGIT_96302/ (дата обращения: 01.07.2024). – Загл. с экрана.
3. Библиографический указатель по медицине и гигиене Подольской губернии с 1714 по 1913 год включительно / А. Н. Прусевич ; Врачебно-санитарное бюро Подольской Губернской Земской Управы. – Каменец-Подольск : Тип. Подол. Губерн. Правления, 1914. – 74 с.
4. Вся Винница : лит.-худож. календарь-справочник и адресная книга на 1911 г. [Электронный ресурс] / издание Е. А. Рехлиса и Н. А. Павлушкова. – Киев : Тип. С. Г. Слюсаревского, 1910. – 114 с. – Режим доступа: <http://surl.li/brnafo> (дата обращения: 01.07.2024). – Загл. с экрана. – О врачах Винницы. – С. 37, 41, 86.
5. Історія коледжу – довоєнний період [Електронний ресурс] // Вінницький медичний фаховий коледж ім. акад Д. К. Заболотного : [вебсайт]. – Режим доступу: <http://surl.li/utzjgk> (дата звернення: 01.07.2024). – Назва з екрана.
6. Отамановський В. До історії медицини та аптечної справи у Вінниці й Вінницькому повіті другої половини 18 ст. / В. Отамановський // Збірка пам'яті академіка Теофіла Гавриловича Яновського. – Київ, 1930 – С. 322–338.
7. Врачебно-санитарная хроника Подольской губернии. 2. Часть неофициальная // Отчет о санитарном состоянии русской армии за 1908 год : приложение к Военно-медицинскому журналу / изд. Главного Военно-Санитарного Управления. – С.-Петербург : Военная Тип. (в здании Главного Штаба), 1910. – С. 49–59 (289–299).
8. Отчет о холерной эпидемии 1893 и 1894 г.г. в войсках и населении областей, подведомственных Военному Министерству / сост. Г. Г. Францев ; ред. В. Ф. Шолковский. – С.-Петербург : Тип. Штаба Отдельного Корпуса Жандармов, (Пантелеймон., 9), 1895. – С. 45–48.
9. Отчеты о деятельности врачей-эпидемиологов Подольского Губернского Земства в 1913 году / Подольское Губернское Земство, Врачебно-санитарное бюро. – Каменец-Подольск : Электр. типо-литография Подольского Губернского Правления, 1914. – С. 23–50.
10. Подольский адрес-календарь [Электронный ресурс] / изд. Подол. губерн. стат. комитета ; сост. В. К. Гульдман. – Каменец-Подольский : Тип. Подол. Губерн. Правления, 1895. – 350 с. – Режим доступа: <http://surl.li/doomoc> (дата обращения: 01.07.2024). – Загл. с экрана. – О врачах Винницы. – С. 3, 13, 82, 85, 88, 90, 287–288.
11. Подольский адрес-календарь [Электронный ресурс] / изд. Подол. губерн. стат. комитета ; сост. В. К. Гульдман. – Каменец-Подольский : Тип. Подол. Губерн. Правления, 1900. – 350 с. – Режим доступа: <http://surl.li/laqict> (дата обращения: 01.07.2024). – Загл. с экрана. – О врачах Винницы. – С. 205.

REFERENCE

1. Adres-kalendar Podolskoj gubernii [Elektronnyj resurs] : sost. po svedeniyam, k 15 sent. 1904 g. / izd. Podol. gubern. stat. komiteta ; sost. A. Krylov. – Kamenec-Podolskij : Tip. Podol. Gubern. Pravleniya, 1904. – 357 s. – Rezhim dostupa: <http://surl.li/loqj> (data obrasheniya: 01.07.2024). – Zagl. s ekrana [in Russian].
2. Adres-kalendar Podolskoj gubernii [Elektronnyj resurs] / izd. Podol. gubern. stat. komiteta ; sost. I. S. Stankevich. – Kamenec-Podolskij : Tip. Podol. Gubern. Pravleniya, 1909. – 414 s. – Rezhim dostupa: https://rusneb.ru/catalog/000200_000018_RU_NLR_DIGIT_96302/ (data obrasheniya: 01.07.2024), vilnii. – Zagl. s ekrana [in Russian].
3. Bibliograficheskij ukazatel po medicine i gigiene Podolskoj gubernii s 1714 po 1913 god vkluchitelno / A. N. Prusevich ; Vrachebno-sanitarnoe byuro Podolskoj Gubernskoj Zemskoj Upravy. – Kamenec-Podolsk : Tip. Podol. Gubern. Pravleniya, 1914. – 74 s. [in Russian].
4. Vsy Vinnica : lit.-hudozh. kalendar-spravochnik i adresnaya kniga na 1911 g. [Elektronnyj resurs] / izdanie E. A. Rehlisa i N. A. Pavlushkova. – Kiev : Tip. S. G. Slyusarevskago, 1910. – 114 s. – Rezhim dostupa: <http://surl.li/brnafo> (data obrasheniya: 01.07.2024). – Zagl. s ekrana. – O vrachah Vinnicy. – S. 37, 41, 86 [in Russian].
5. Istorii koledzhu – dovoeniyni period [Elektronnyj resurs] // Vinnytskyi medychnyi fakhovyi koledzh im. akad D. K. Zabolotnoho : [vებსაიტი]. – Rezhym dostupu: <http://surl.li/utzjgk> (data zvernennia: 01.07.2024). – Nazva z ekrana [in Ukrainian].
6. Otamanovskiy V. Do istorii medytsyny ta apotechnoi spravy u Vinnytsi y Vinnytskomu poviti druhoi polovyny 18 st. / V. Otamanovskiy // Zbirka pamiati akademika Teofila Havrylovycha Yanovskoho. – Kyiv, 1930 – S. 322–338 [in Ukrainian].
7. Vrachebno-sanitarnaya hronika Podolskoj gubernii. 2. Chast neofitsialnaya // Otchet o sanitarnom sostoyanii russkoj armii za 1908 god : prilozhenie k Voenno-meditsinskomu zhurnalu / izd. Glavnago Voenno-Sanitarnago Upravleniya. – S.-Peterburg : Voennaya Tip. (v zdanii Glavnago Shtaba), 1910. – S. 49–59 (289–299) [in Russian].
8. Otchet o holernoj epidemii 1893 i 1894 g.g. v vojskah i naselenii oblastej, podvedomstvennyh Voennomu Ministerstvu / sost. G. G. Francev ; red. V. F. Sholkovskij. – S.-Peterburg : Tip. Shtaba Otdelnago Korpusa Zhandarmov, (Pantelejmon., 9), 1895. – S. 45–48 [in Russian].
9. Otchety o deyatelnosti vrachej-epidemiologov Podolskago Gubernskago Zemstva v 1913 godu / Podolskoe Gubernskoe Zemstvo, Vrachebno-sanitarnoe byuro. – Kamenec-Podolsk : Elektr. tipo-litografiya Podolskago Gubernskago Pravleniya, 1914. – S. 23–50 [in Russian].
10. Podolskij adres-kalendar [Elektronnyj resurs] / izd. Podol. gubern. stat. komiteta ; sost. V. K. Guldman. – Kamenec-Podolskij : Tip. Podol. Gubern. Pravleniya, 1895. – 350 s. – Rezhim dostupa: <http://surl.li/doomoc> (data obrasheniya: 01.07.2024). – Zagl. s ekrana. – O vrachah Vinnicy. – S. 3, 13, 82, 85, 88, 90, 287–288 [in Russian].
11. Podolskij adres-kalendar [Elektronnyj resurs] / izd. Podol. gubern. stat. komiteta ; sost. V. K. Guldman. – Kamenec-Podolskij : Tip. Podol. Gubern. Pravleniya, 1900. – 350 s. – Rezhim dostupa: <http://surl.li/laqict> (data obrasheniya: 01.07.2024). – Zagl. s ekrana. – O vrachah Vinnicy. – S. 205 [in Russian].

026:61]:005.591.1/.3(477):005.745(06)
Т-65

Наукове видання
**«МЕДИЧНІ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ:
ДОСЯГНЕННЯ, МОЖЛИВОСТІ, ПЕРСПЕКТИВИ»**

Матеріали ХХІІ міжнародної науково-практичної конференції
16–17 жовтня 2024 р.
м. Тернопіль

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Остапенко Т. А.
(відповідальний редактор)

Бортнік Н. М.

Кірішева О. М.

Науменко С. М.

Самчук Л. І.

УКЛАДАЧІ

Кірішева О. М.

Науменко С. М.

КОМП'ЮТЕРНИЙ НАБІР

Кірішева О. М.

Науменко С. М.

Збірник матеріалів містить доповіді учасників ХХІІ міжнародної науково-практичної конференції «Медичні бібліотеки України: досягнення, можливості, перспективи» 16–17 жовтня 2024 р., м. Тернопіль. Видання адресовано працівникам бібліотек різних типів і форм власності, керівникам галузі культури, викладачам, аспірантам, студентам. Статті подано в авторській редакції.

Т-65 Медичні бібліотеки України: досягнення, можливості, перспективи : матеріали ХХІІ міжнар. наук.-практ. конф., 16–17 жовт. 2024 р., м. Тернопіль / Нац. наук. мед. б-ка України, Б-ка Тернопіл. нац. мед. ун-ту ім. І. Я. Горбачевського МОЗ України, Секція працівників мед. б-к УБА. – Київ, 2024. – 172 с.

© Національна наукова медична бібліотека України, 2024

Підписано до друку 30.09.2024. Формат – 60 x 84/16. Друк офсетний. Гарнітура – «Alegreya». Тираж – 40 прим. Видавець: ФОП Коляда О. П.: вул. Т. Шевченка, 68, м. Боярка, Київська обл, 08150. Виписка з єдиного державного реєстру юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців №157482 Серія ААВ; дата та номер запису: 05.07.2002 №2339017000001047. Свідоцтво про державну реєстрацію: Серія Воо №862091 від 05.07.2002 р. Свідоцтво державного реєстру видавців: №1628 від 23.12.2003, Серія ДК · e-mail: kolyada.oleg@gmail.com · Друк: ПП «КОЛЬОРИ»: вул. Павлівська, 22, м. Київ. Зам. №09–2024.